

Motion till riksdagen

1988/89: A464

av Magnus Persson m.fl. (s)

Fördelning av länsanslagen i Värmlands län, m.m.

I Värmlands län har befolknings- och arbetsmarknadssituationen fortsatt att förbättras under år 1988. Befolkningen ökade med nära 1 500 invånare främst tack vare ett stort invandraröverskott i vårt län. Arbetslösheten var samtidigt den lägsta på många år. Den var i december månad 1988 2,2 %.

Länsarbetsnämnden konstaterar också i sin senaste prognos över arbetsmarknadsutsikterna att några tecken på avmattning i konjunkturen inte tycks finnas. Konjunkturutsikterna ser således ljusa ut och en ökad produktion förväntas naturligtvis leda till en ökning av den totala sysselsättningen. Dessa i och för sig gynnsamma förhållanden kan dock inte dölja de stora och kvarvarande problem som präglar framför allt skogslänen.

Utredningsmaterial visar att de regionala obalanserna trots gynnsamma omständigheter för svensk industri och god ekonomi alltjämt kvarstår. Det är framför allt skogslänen som drabbas av den regionala obalansen. Tillväxten av högteknologiska företag sker främst i storstadsområdena, kring universiteterna och de tekniska högskolorna.

När det gäller Värmlands län tvingas vi alltjämt konstatera att många ungdomar lämnar länet. Därigenom försämras en redan ogynnsam åldersstruktur och företag och offentlig sektor kan i framtiden få svårare att rekrytera arbetskraft. Inom länet fortsätter koncentrationen av befolkningen till Karlstadsregionen.

Arbetslösheten är fortfarande jämförelsevis hög, samtidigt som sysselsättningsgraden är påtagligt lägre än riksgenomsnittet. Utöver detta kan nämnas att den registrerade deltidsarbetslösheten i Värmland är den allra högsta i landet. Särskilt för ungdomar och kvinnor är situationen alltjämt besvärlig. Det finns också stora variationer mellan kommuner och branscher. Vissa branscher har påtagliga problem att rekrytera arbetskraft samtidigt som vissa kommuner har en betydande arbetslöshet även sett i riksperspektiv.

Ett särskilt problem i Värmlands län är den lokala branschensidigheten. Beroendet på flera orter av stål- eller skogsindustrin är mycket stort. Nedgången i dessa basindustrier har inte kompenseras av expansion inom andra näringar. I många fall är också pendlingsmöjligheterna begränsade.

Utmärkande för de värmländska basnäringarna är dessutom att de är kraftigt energiberoende, konkurrensutsatta och konjunkturberoende.

Fjärrstyrningen av de värmländska företagen har samtidigt ökat kraftigt. En undersökning som gjorts i länet visar att år 1985 arbetade endast 20 % av de industrianställda i anläggningar med minst 25 anställda inom företag med värmländska ägare (moderbolag eller huvudägare). Motsvarande siffra år 1975 var 58 %.

De redovisade förhållandena visar att det föreligger stora risker för omfattande strukturella förändringar vid en kommande lågkonjunktur, förändringar som kan leda till arbetslöshet och stora problem inte minst på de värmländska bruksorterna. Samtidigt kan vi konstatera att klyftorna mellan skogslänen och framför allt de framgångsrika storstadslänen ökar.

Det är därför nödvändigt att förstärka Värmlands län genom infrastrukturrella åtgärder samt genom att bygga ut utbildning, forskning och kommunikationer. Det är också nödvändigt att avlänka en del av tillväxten från framför allt Stockholmsområdet till skogslänen. Dessutom krävs förstärkta resurser för det regionalpolitiska utvecklingsarbetet.

Vi vill också betona vikten av att nuvarande statliga verksamheter bibehålls i Karlstad och Värmland. Vi hyser stark oro inför den av försvarsministern aviserade indragningen av Milo-Bergslagen. Den nuvarande samlokaliseringen av Milo-Bergslagen med en rad andra försvarsmyndigheter till byggnaden Karolinen i Karlstad är effektiv och administrativt lätthanterlig.

Sammantaget vill vi sålunda framhålla att mycket tunga skäl talar för att den föreslagna nya mellersta militär- och civilområdesstaben lokaliseras till Karlstad.

I det följande vill vi peka på en rad åtgärder som vi anser nödvändiga att vidta i Värmland för att minska avståndet till tillväxtområdena.

Den kanske viktigaste satsning som måste till för att förbättra länets utvecklingsmöjligheter är att planmässigt och kraftfullt satsa på kunskaps- och teknikutveckling. Högskolan i Karlstad är idag redan en tillgång i utvecklingsarbetet och det gäller nu att förstärka denna viktiga basresurs. Att skapa en kreativ miljö för utbildning, forskning och utveckling i länet är den viktigaste regionalpolitiska åtgärden som kan vidtas. I högskolestyrelsens utvecklingsprogram för högskolan i Karlstad är utgångspunkten att högskolan successivt och stegvis ökar sin kapacitet och i framtiden förhoppningsvis övergår till att bli universitet.

Det är därför nödvändigt att riksdagen stöder den utveckling av högskolan i Karlstad inom forskning, forskarutbildning och grundutbildning som utgör grunden för högskolestyrelsens utvecklingsprogram. Det är också viktigt att högskolan får en permanent lösning på sina lokalproblem.

Det är vidare angeläget att de utbildningscentra som finns ute i länet som t ex Hagfors Tooling Centrum, Bergskolan i Filipstad, Rikssågverksskolan i Skoghall och Gammelkroppa skogsskola uppmärksammas så att de kan utvecklas till utvecklingsmotorer för respektive branscher och för den lokala och regionala utvecklingen.

I länet pågår för närvarande ett nära nog fullskaleförsök med treårig yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan. Detta försök möjliggörs genom den totala uppslutning som finns bland kommuner, landstinget, regionala myndigheter, personal- och branschorganisationer samt offentliga och privata arbetsgivare. Erfarenheterna av arbetet i skolorna är positiva och ett stort och engagerat arbete läggs ned på att utveckla de nya utbildningarna. Vi ser det som mycket angeläget att försöksverksamheten i länet utvidgas till att omfatta ytterligare yrkesinriktade gymnasielinjer i länet. En valfungerande modern yrkesutbildning är en nödvändig förutsättning för att länets närings-

liv skall kunna utvecklas och möta konkurrensen i framtiden.

Välfungerande person- och godstransporter är nödvändiga för att länet skall fungera och kunna utvecklas. Med en samlad syn på lokaliserings- och godstransportsystemåtgärder kan på sikt en bättre balans nås. Under år 1988 har man i Värmland arbetat med tre större kommunikations- och transportutredningar: "Värmlandsvision – transporter och samhällsfunktion", "Svealandsbanan – delarna genom Värmland" samt ett fortsatt förberedande planeringsarbete för en ny länsflygplats. "Visionen" belyser främst transportsystemets roll för den långsiktiga utvecklingen.

Näringslivets utveckling sker i allt snabbare takt. Teknikutvecklingen och den ekonomiska integrationen i Europa kommer att ställa allt större krav på att företagen satsar på forskning och utveckling. Förslag som underlättar sådana satsningar bör tas fram av den nu sittande regionalpolitiska utredningen. För vår del tror vi att gynnsamma avskrivningsregler i skogslänen för forsknings- och utvecklingsinvesteringar och frisläppande av investeringsfondsmedel för teknikutvecklingsinriktade investeringar skulle kunna prövas. Det offentliga upphandlingsinstrumentet borde också kunna prövas i regionalpolitiskt syfte.

I Värmland liksom i andra län har en rad teknikcentra växt fram bl.a. med hjälp av regionalpolitiska medel. Dessa centra är viktiga instrument för både bransch- och lokalutveckling. Exempel på sådana finns bl.a. i Hagfors, Munkfors, Kristinehamn och Årjäng. På en rad andra orter finns långt komna planer. Enligt de erfarenheter som gjorts i Värmland är det nödvändigt att fortsatt statligt stöd utgår för uppbyggnaden av teknikcentra och att länen ges resurser för att följa och stödja projekten under uppbyggnadsskedet.

Ett sätt att skapa nya arbetstillfällen i länet och stärka företagen är att öka vidareförädlingen av länets råvaror. Sådana insatser inom t ex träindustrin gör också att företagen blir mindre konjunktur känsliga. Vidareförädlingsinsatserna bör också kunna komma särskilt glesbygden till del. För att möjliggöra en sådan utveckling i Värmland är det dock nödvändigt att träindustrin får ökade möjligheter att kunna konkurrera om råvaran.

Enligt vår erfarenhet är det nödvändigt att det i kommunerna finns tillgång till lokaler som gör det möjligt för befintliga företag att expandera och som underlättar nyetableringar. Stöd villkoren bör därför ändras så att kommunerna i stödområdena får bättre möjligheter att uppföra och upprusta kommunala industrilokaler.

På grund av svårigheterna att vända utvecklingen i Torsby kommun har vi tidigare krävt att ett industricentrum skall förläggas till kommunen. Kravet är alltså lika aktuellt. Inget industricentrum är beläget i södra skogslänen, ett centrum i Torsby bör därför kunna ge erfarenheter av hur sådan verksamhet kan fungera på dessa breddgrader.

När det gäller villkoren för det regionalpolitiska stödet så visar erfarenheter i Värmlands län att stödet till turistnäringen i stödområde C är alltför begränsat. En utbyggnad av turistnäringen är många gånger det enda alternativ som står till buds när det gäller att skapa nya arbetstillfällen. Förslaget i årets budget att helt slopa möjligheterna i stödområde C skulle i Värmlands län innebära en allvarlig försämring för turismen. Det skulle bl.a.

försvara en fortsatt utbyggnad i t ex Sunneområdet som är länets främsta turistområde. Förslaget bör därför omprövas.

Vi upprepar vårt tidigare krav om att det slopade sysselsättningsstödet i stödområde C bör motverkas genom att ett stöd i form av introduktionsutbildning vid personalökning införs. Det bör också övervägas om inte sysselsättningsstöd kan utgå i samband med att företag bygger ut eller etablerar verksamhet med hjälp av lokaliseringsstöd.

Det regionalpolitiska arbetet i länet har kunnat intensifieras och effektiviseras sedan de särskilda medlen för regionalt utvecklingsarbete ställdes till länens förfogande. Härigenom har kraftiga satsningar på områden som bedömts ha framtiden för sig i länet kunnat ske. I Värmland har betydande insatser skett för att främja utbildning, FoU, företagsutveckling, glesbygdsutveckling, turism och vattenbruk. Vidare har utvecklingsarbetet ute i länet inte minst på glesbygden kunnat utvecklas genom projektstöd till lokala utvecklingsgrupper. Det är viktigt att skogslänen ges möjlighet att vidareutveckla och intensifiera det regionalpolitiska utvecklingsarbetet. Detta kräver emellertid förbättrade resurser. Dessa kan skapas genom att fördelningen av länsanslagen ges en ännu mer markerad regionalpolitisk profil. Ökade anslag skulle också förbättra möjligheterna att följa upp arbetet och återföra erfarenheter. När det gäller användningen av länsanslagen bör länen själva få disponera över dem utan några större restriktioner.

Problemen i Bergslagen är långt ifrån lösta. Det är därför nu nödvändigt, när Bergslagsdelegationens arbete kommer att upphöra, att Bergslagslänens länsanslag förstärks genom omfördelningar så att utvecklingsarbetet kan föras vidare inom berörda kommuner av t ex länsstyrelser, utvecklingsfonder och berörda kommuner. Det är också angeläget att förutsättningar skapas för att genomföra de förslag som blir ett resultat av de projekt Bergslagsdelegationen startat på olika områden.

För en ökning av Värmlands länsanslag talar också behovet av att kunna utnyttja den stora aktivitet, iderikedom och vilja till satsningar som realiserandet av bl.a. Branäs-projektet medfört.

Värmlands län har en betydande inflyttning av invandrare. Med hjälp av olika insatser bör dessa ofta välutbildade människor kunna bli en resurs i det regionala utvecklingsarbetet. Projekt har också startat vid högskolan i Karlstad och i Forshaga kommun. Dessa bör på allt sätt stödjas. Ett introduktionsstöd som gör det möjligt för företagen att utan någon större kostnad ta hand om invandrarna och lära upp dem i produktionen och att samtidigt under t ex 25 % av tiden låta dem få undervisning i svenska vore en väg att pröva.

Om en levande landsbygd skall kunna behållas i Värmland är det nödvändigt att ett livskraftigt jordbruk kan finnas kvar. En snabb avveckling sker av mjölkproduktionen särskilt i skogs- och mellanbygderna. Vi kan fortsättningsvis i Värmland inte upprätthålla målet om en oförändrad produktionsnivå. Det behövs därför en ändrad inriktning av jordbrukspolitiken för att på sikt kunna bibehålla jordbruksnäringen i vårt län.

Genom att jordbruket skapar en stor del av det som ger landskapet dess värden och innehåll, kommer en neddragning av jordbruket också att

påverka människornas vilja att bo i glesbygden. Detta bör allvarligt beaktas då nya stödregler för jordbruket skapas.

Arbetet med att bättre ta tillvara den stora naturresurs som Vänern och dess bestånd av lax- och öringstammar utgör har lyckosamt drivits vidare. Under början av 1989 kommer en stiftelse i vilken bl.a. länen runt Vänern ingår att bildas. Laxfondsprojektet i Vänern bör kunna bli ett av de viktigaste turismprojekten i landet och locka ett stort antal utländska besökare. Det är nödvändigt att regeringen på olika sätt stöder projektet under uppbyggnads-skedet.

Riksdagen bör föreslå regeringen att medverka till att förhandla fram det fondkapital som kan säkra Laxfondens långsiktiga verksamhet. Vidare är det nödvändigt att fiskebestämmelserna för Vänern revideras och moderniseras samt att fiskeriverkets regionala resurser för insatser i Vänernområdet förstärks.

För att kunna driva ett effektivt utvecklingsarbete krävs att alla olika samhällsområden engageras i arbetet. Länsstyrelsen har i sitt program för teknik- och kunskapsspridning "För kreativitet och vetande i Värmland" fäst uppmärksamheten på kulturens betydelse och argumenterat för kraftfulla insatser inom kulturområdet som ett naturligt inslag i en utvecklingsstrategi för Värmland. Det behövs därför en breddad syn på regionalpolitik som innebär att bl.a. regional kulturpolitik blir en likvärdig samtalspartner till regional företags- och näringspolitik. Det är vår uppfattning att Värmland med sin kulturella bakgrund bör vara idealiskt att göra till ett experimentområde för att studera hur en kraftfull kulturell satsning påverkar den regionala utvecklingen. Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att utreda hur en sådan satsning bör gå till och hur den bör följas för att ge erfarenheter som kan nyttiggöras i andra län.

Som vi i motionen redovisat föreligger det en uppenbar risk för att en kommande lågkonjunktur kommer att medföra fortsatta strukturåtgärder i Värmland. Dessa kommer i sin tur att medföra arbetslöshet, utflyttning och stora problem, särskilt på bruksorterna. Enligt vår mening bör detta innebära att länet på ett helt annat sätt än nu uppmärksammas i det centrala arbetet med att utveckla olika delar av landet. Konkret bör detta innebära att Värmland prioriteras dels som avlänkingsområde för den expanderande centrala statliga förvaltningen i Stockholmsområdet, dels vid de lokaliseringsdiskussioner som löpande förs mellan regeringen och näringslivet och dels vid medelsfördelningar och utbyggnadsöverväganden av olika slag.

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utvidgad försöksverksamhet inom den yrkesinriktade gymnasieutbildningen.¹]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att underlätta företagets forsknings- och utvecklingsarbete.²]

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förändrade stödvillkor för industrilokaler.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av fortsatt stöd till turistnäringen i stödområde C,

Mot. 1988/89
A464

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av förstärkt regionalpolitisk profil på fördelningen av länsanslagen,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om framtida stödregler för jordbruket,³]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om Laxfondens framtida verksamhet,³]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en regional kulturpolitik⁴].

Stockholm den 25 januari 1989

Magnus Persson (s)

Bo Finnkvist (s)

Jarl Lander (s)

Kristina Svensson (s)

Lisbeth Staaf-Igelström (s)

¹1988/89:Ub303

²1988/89:N332

³1988/89:Jo268

⁴1988/89:Kr315

